

بررسی الگوی مصرف و درآمد خانوارهای استان تهران



معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران



تهیه و تنظیم: محمود نصیری

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

منبع: داده‌های خلاصه هزینه و درآمد خانوارهای ایرانی سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۱، مرکز آمار ایران

موضوع این گزارش، الزامات اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران نیست.

آبان ۱۴۰۲

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

فهرست مطالب

- ۱..... خلاصه مدیریتی
- ۳..... مقدمه
- ۳..... وضعیت کلی هزینه و درآمد خانوارها
- ۵..... الگوی مصرف خانوارها
- ۹..... الگوی درآمد خانوار
- ۱۳..... وضعیت دهک‌های درآمدی
- ۲۱..... جمع‌بندی

خلاصه مدیریتی

شناخت الگوهای مصرف خانوارها از چندین جنبه دارای اهمیت است؛ مصرف مسقیماً بر رشد اقتصادی و رفاه خانوار اثر می‌گذارد و کاهش مصرف خانوارها می‌تواند پیامدهای اقتصادی و اجتماعی گسترده و غیرقابل جبرانی به همراه داشته باشد. از طرف دیگر، مصرف اثرگذارترین جز تقاضای کل اقتصاد محسوب می‌شود و اگر تولید ملی را به عنوان نمادی از ابعاد اقتصاد فرض کنیم، به طور معمول در یک کشور، حدود ۶۰٪ تولید ناخالص داخلی مربوط به مصرف خانوارهاست. از این رو کاهش مصرف می‌تواند به معنای کوچک شدن اقتصاد ملی باشد. علاوه بر این‌ها، برنامه‌ریزان اقتصادی با آگاهی از الگوهای مصرف و درآمدی خانوارها می‌توانند درک بهتری از سیاست‌گذاری‌های خود در زمینه‌های تولید، توزیع، واردات، حمایت‌های اجتماعی و مالیات داشته باشند. با آگاهی از اهمیت این موضوع و بررسی داده‌های هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران، نتایج زیر از وضعیت خانوارهای استان تهران در مقایسه با کل کشور بدست آمده است:

➤ آنچه در الگوی مصرف خانوارها برجسته است، جانشینی اقلام مصرفی در طول زمان و تغییر ترکیب مصرف خانوارها به سمت کالاهای ضروری همچون خوراک و مسکن است. در طول سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ حدود ده درصد به مجموع هزینه‌های مسکن و خوراک خانوارهای شهری و روستایی افزوده شده و در مقابل از سایر هزینه‌ها کاسته شده است؛ در واقع در طول سال‌های گذشته هزینه‌های مسکن و خوراک جایگزین پوشاک، سلامت و بهداشت، حمل و نقل و ارتباطات، تفریح و سرگرمی و لوازم خانگی شده است. این موضوع که خود شاخصی برای سنجش رفاه خانوارها است، به نظر می‌رسد نشان‌دهنده آثار اقتصادی ناشی از تورم و گران شدن سبدمصرفی خانوار بخصوص برای کالاهای ضروری باشد. این جایگزینی برای دهک‌های پایین درآمدی بسیار بیشتر است که می‌تواند بیانگر فشار اقتصادی بیشتر روی گروه‌های آسیب‌پذیر باشد.

➤ درآمد خانوارها را می‌توان به ۳ گروه درآمدهای مربوط به مشاغل آزاد، حقوق و دستمزد و درآمدهای غیرشغلی تقسیم‌بندی کرد. در این خصوص الگوی درآمد خانوارها نشان می‌دهد که به مرور زمان (در طول سال‌های مورد بررسی) ترکیب درآمد از مشاغل آزاد به سمت مشاغل غیرشغلی سوق پیدا کرده است. این الگوی درآمدی می‌تواند نمایانگر این موضوع باشد که اکثر درآمد خانوار از بخش‌های بدست‌می‌آید که به نظر می‌رسد مولد نیستند.

➤ اطلاعات موجود از الگوی مصرف خانوار همچنین نشان می‌دهد که سهم درآمد حاصل از یارانه بسیار اندک است. در حالی که سهم یارانه از کل درآمد خانوار در سال ۱۳۹۶ در دهک‌های پایین درآمدی چشمگیر بوده است اما در سال ۱۴۰۱ این سهم بسیار کم و نزدیک به صفر شده است؛ به این معنی که تاثیر چندانی در بودجه خانوار حتی خانوارهای دهک‌های پایین درآمدی ندارد. بر اساس این شواهد به نظر می‌رسد که هدفمندی یارانه‌ها به مرور زمان از اهداف خود برای حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد دور شده است.

به عنوان معیاری برای سنجش نابرابری، اختلاف درآمد خانوارها در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد که تفاوت بسیار زیادی بین درآمد دهک‌های مختلف درآمدی است به طوری که برای خانوارهای شهری کل کشور، درآمد دهک دهم حدود ۳۰ برابر بیشتر از دهک اول است. این تفاوت برای خانوارهای روستایی ۱۸.۳ برابر و برای خانوارهای شهری تهران ۸.۶ برابر است.

اختلاف درآمد و هزینه متوسط خانوارها در برخی سال‌های مورد بررسی بسیار پایین است که می‌تواند نشانگر پس انداز کم خانوارها باشد. در این خصوص با استناد به داده‌های سال ۱۴۰۱، ۲۸.۲٪ خانوارهای شهری و ۳۲.۵٪ خانوارهای روستایی کشور هزینه‌های زندگی‌شان از درآمدشان کمتر بوده است؛ برای خانوارهای شهری کشور درآمد متوسط برای دو دهک اول کمتر از هزینه است. این موضوع برای خانوارهای روستایی شامل سه دهک اول و برای خانوار شهری تهران نیز شامل دهک اول درآمدی است. حتی برای سایر دهک‌ها (به جز دهک دهم) اختلاف هزینه و درآمد بسیار پایین است.

یکی از شاخص‌های سنجش رفاه خانوار سهم هزینه‌های خوراک نسبت به کل هزینه‌هاست که با حرکت از دهک اول به سمت دهک آخر درآمدی، این سهم کم می‌شود؛ به این معنی که رفاه دهک‌های بالای درآمدی بیشتر است. در فاصله سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ این سهم برای تمام دهک‌ها زیاد شده است و در واقع سطح رفاه برای تمام جامعه کاهش یافته است.

سهم آموزش در طول سال‌های گذشته از کل هزینه‌های مصرف خانوار به شدت کم شده است. این کاهش به جز دهک دهم برای تمام دهک‌های درآمدی اتفاق افتاده است و برای دهک‌های پایین درآمدی بسیار شدیدتر است؛ به طوری که از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ برای دهک اول حدود ۷۳٪ کاهش داشته است. این موضوع در صورت تداوم می‌تواند منجر به فقر بین‌نسلی شود.

سهم سرگرمی، تفریحات، رستوران، هتل و غذاهای آماده به عنوان معیار دیگری برای سنجش رفاه در طول سال‌های گذشته کاهش یافته و گویای این است که خانوارها برای تامین هزینه‌های ضروری خود ناگزیرند از سایر مصارفی که منجر به رفاه آنها می‌شود بکاهند.

علیرغم اینکه درآمد خانوارهای استان تهران بالاتر از متوسط کشور است، اما هزینه خانوارها نیز به همین نسبت بالاتر است به نحوی که حتی رشد هزینه و درآمد در سال‌های اخیر برای استان تهران کمتر از کشور بوده است.

مقدمه

بر اساس ادبیات علم اقتصاد، الگوی مصرفی هر خانوار، میل به هموار بودن دارد و کمتر دستخوش تغییر می‌شود؛ یعنی خانوار با عادت به مصرف یک سبد مصرفی خاص کمتر تمایل به تغییر این شیوه مصرف دارد. به طور مثال با توجه به مبانی نظری مصرف آندو-مودیگلیانی (۱۹۶۳) و فریدمن (۱۹۵۷)، افراد ترجیح می‌دهند مصرفشان دارای یک روند پایدار باشد؛ خانوارها با قرض دادن و قرض گرفتن و پس‌انداز در زمان‌های نرمال اقتصادی نوسانات درآمدشان را کم می‌کنند و تلاش می‌کنند از این طریق، مصرف خود را هموار نگه دارند. با این حال همزمان با شوک‌های اقتصادی همچون افزایش قیمت‌ها به صورت ناگهانی و تورم افسارگسیخته، خانوارها طبق تئوری محدودیت نقدینگی در صورت مواجهه با شرایط عدم قطعیت و کمبود نقدینگی، مصرف حال حاضر خود را کاهش می‌دهند و تصمیمات مصرفی خود را تغییر می‌دهند. در واقع خانوارها در وضعیت‌های بی‌ثبات و نگران‌کننده با تغییر الگوی مصرف خود تلاش می‌کنند شرایط زندگی را برای خود قابل تحمل نمایند. برای مثال با بدتر شدن وضعیت خانوارها به لحاظ درآمدی، انتظار بر آن است که اندازه مصرف کاهش پیدا کند و ترکیب هزینه‌ها به سمت کالاهای ضروری مثل مصارف خوراکی سوق پیدا کند و حتی ترکیب مصارف غیرخوراکی نیز جابه‌جا شود. شناخت الگوهای مصرف خانوارها از چندین جنبه دارای اهمیت است. مهمتر از هر چیزی این شناخت برای برنامه‌ریزان اقتصادی ضرورت دارد تا بتوانند پیش‌بینی درستی از سیاست‌گذاری‌های خود داشته باشند. برای مثال درک درستی از این که چه کالاهایی بیشتر در جامعه مصرف می‌شود، نیاز به ویرادات کدام کالاها وجود دارد، این که سهم کالاهای ضروری و لوکس در هر گروهی از افراد به چه نحوی است یا کدام گروه‌ها نیازمند حمایت هستند و از چه گروه‌ها و کالاهایی باید مالیات بیشتری اخذ شود. یا به طور خاص‌تر مثلاً سینما و تئاتر، تفریح کدام گروه‌هاست و چه گروهی پوشاک بیشتری مصرف می‌کند و موارد بسیاری از این دست، نگاه بسیار شفافی برای سیاست‌گذاران ایجاد خواهد نمود. این موضوع وقتی بیشتر اهمیت پیدا می‌کند که مشخص باشد مصرف از یک طرف رفاه خانوار است به نحوی که کاهش مصرف بر رشد اقتصادی و رفاه خانوار مستقیماً اثر می‌گذارد و تغییر مصرف خانوارها می‌تواند به همراه خود پیامدهای اجتماعی غیرقابل پیش‌بینی به همراه داشته باشد. از طرف دیگر مصرف اثرگذارترین جز تقاضای کل اقتصاد محسوب می‌شود و اگر تولید ملی را به عنوان نمادی از ابعاد اقتصاد فرض کنیم به طور معمول در یک کشور، حدود ۶۰٪ درصد تولید ناخالص داخلی مربوط به مصرف خانوارهاست.

از این منظر، پژوهش حاضر با بررسی داده‌های هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران که هر ساله از طریق نمونه‌گیری و تکمیل پرسش‌نامه به دست می‌آید، وضعیت هزینه و درآمد خانوارها را توصیف می‌کند و تلاش می‌کند تغییر ترکیب هزینه‌های مصرفی و درآمدی را نشان دهد.

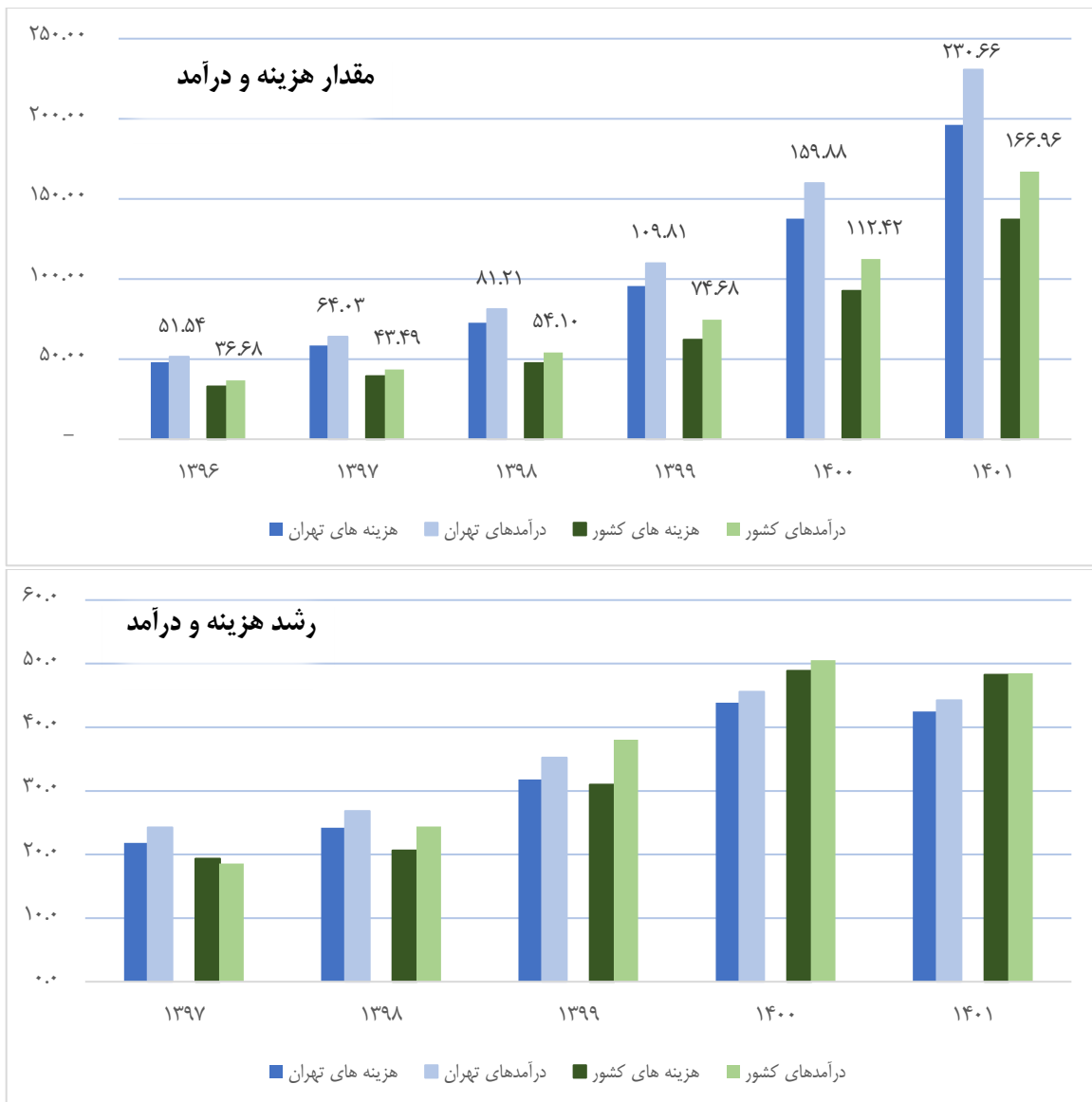
وضعیت کلی هزینه و درآمد خانوارها

با هدف مقایسه وضعیت هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی کل کشور و استان تهران، نمودارهای شماره ۱ و ۲ نشان می‌دهند که متوسط درآمد یک خانوار شهری در ایران در طول سال ۱۴۰۱ معادل ۱۶۷ میلیون تومان و هزینه‌های آن ۱۳۷

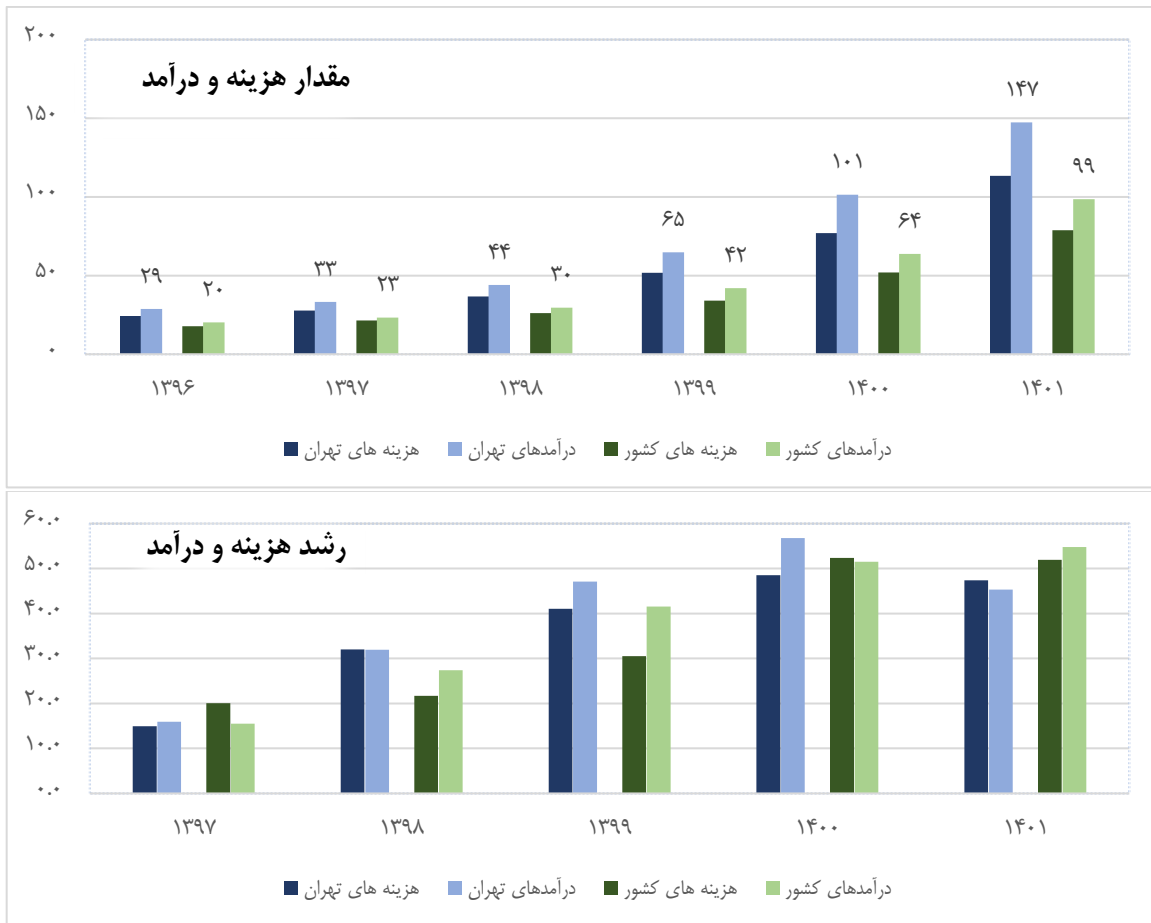
¹ <https://www.theglobaleconomy.com/>

میلیون تومان بوده است. همچنین درآمد متوسط برای خانوار شهری در تهران برابر ۲۳۰ و مصرف برابر ۱۹۶ میلیون تومان بوده است. این ارقام مسلماً برای خانوار روستایی پایین تر است به نحوی که متوسط درآمد یک خانوار روستایی در ایران در سال ۱۴۰۱ معادل ۹۷ میلیون تومان و هزینه های آن ۷۹ میلیون تومان بوده است. همچنین درآمد متوسط برای خانوار روستایی در تهران برابر ۱۴۷ و مصرف برابر ۱۱۳ میلیون تومان بوده است؛ علیرغم اینکه درآمدهای خانوارهای استان تهران بالاتر از کشور است، اما هزینه های به همین نسبت بالاست به نحوی که حتی رشد هزینه و درآمد در سال های اخیر برای استان تهران کمتر از کشور بوده است. همینطور اختلاف درآمد و هزینه متوسط در برخی سال ها بسیار پایین است که می تواند نشان دهنده پس انداز کم خانوارها باشد. در این خصوص با استناد به داده های خلاصه هزینه درآمد خانوارها، ۲۸.۲٪ خانوارهای شهری و ۳۲.۵٪ خانوارهای روستایی کشور هزینه های زندگی شان از درآمدها کمتر بوده است.

نمودار شماره ۱- مقایسه مقدار و رشد هزینه و درآمد یک خانوار شهری تهران و کل کشور (میلیون تومان)



نمودار شماره ۲- مقایسه مقدار و رشد هزینه و درآمد یک خانوار روستایی تهران و کل کشور (میلیون تومان)



الگوی مصرف خانوارها

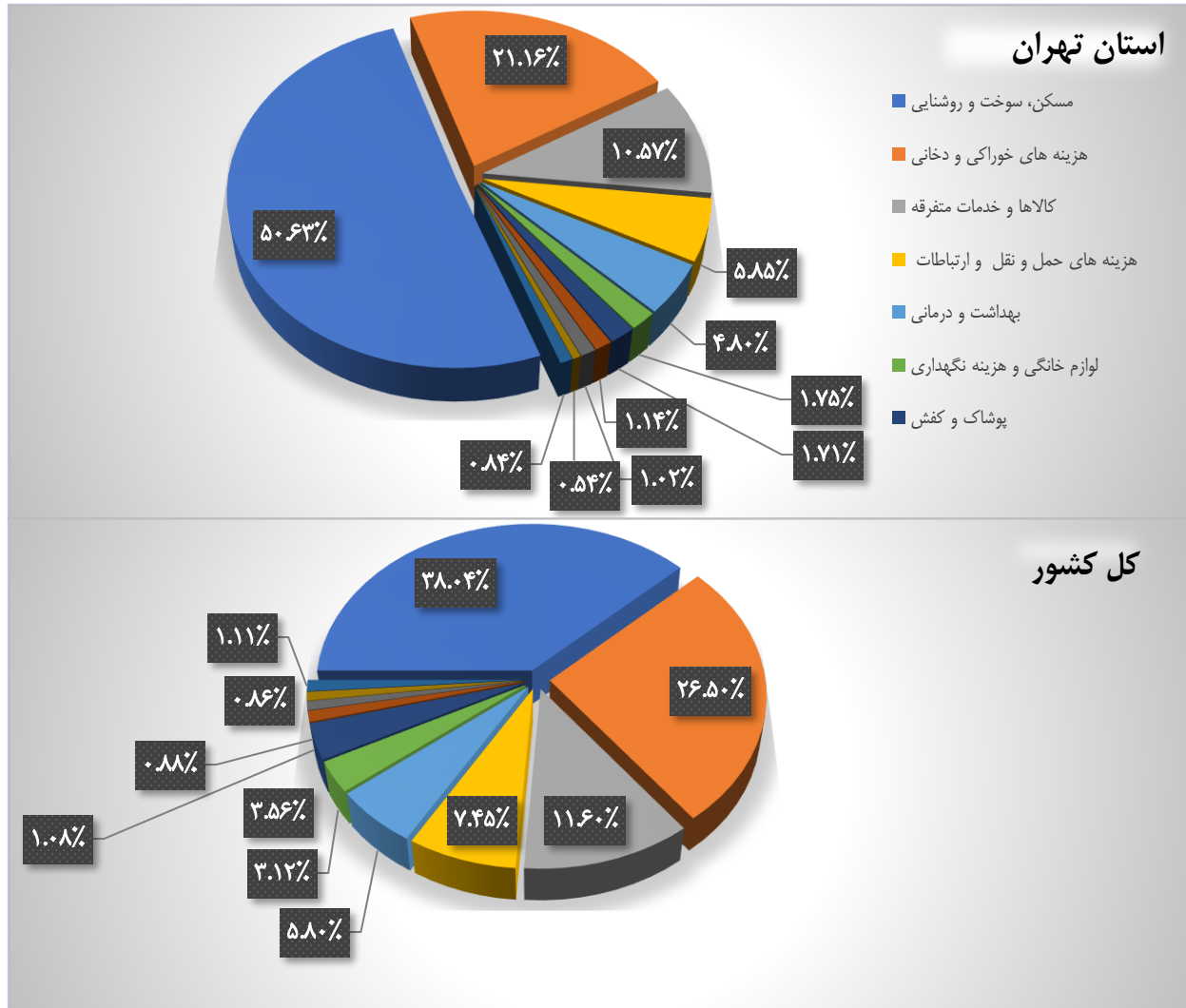
نمودار شماره ۳ سهم هزینه های یک خانوار شهری را نشان می دهد. ترکیب هزینه ها در کشور شامل ۳۸.۰۳٪ مربوط به مسکن، سوخت و روشنایی، ۲۶.۵٪ هزینه های خوراکی و دخانی، ۱۱.۵۹٪ هزینه های متفرقه^۲، ۷.۴۵٪ حمل و نقل و ارتباطات، ۵.۸٪ بهداشت و درمان، ۳.۵۶٪ پوشاک و کفش، ۳.۱۲٪ لوازم خانگی و هزینه نگهداری آن، ۱.۰۸٪ غذاهای آماده، رستوران و هتل، ۰.۸۸٪ مربوط به تحصیل و آموزش، ۰.۸۸٪ تفریحات و سرگرمی و ۱.۱۱٪ مربوط فروش کالاهای بادوام و سایر هزینه ها است.

در مقایسه، این ترکیب هزینه برای یک خانوار شهری در استان تهران شامل ۵۰.۷۲٪ مربوط به مسکن، سوخت و روشنایی، ۲۱.۲۰٪ هزینه های خوراکی و دخانی، ۱۰.۵۹٪ هزینه های متفرقه، ۵.۸۶٪ حمل و نقل و ارتباطات، ۴.۸٪ بهداشت و

^۲ شامل خدمات آرایش و پیرایش شخصی، لوازم و کالاهای شخصی بادوام و بی دوام، حمایت های اجتماعی و خدمات مشاوره ای

درمان، ۱.۷۱٪ پوشاک و کفش، ۱.۷۵٪ لوازم خانگی و هزینه نگهداری آن، ۱.۱۴٪ غذاهای آماده، رستوران و هتل، ۱.۰۲٪ مربوط به تحصیل و آموزش، ۰.۵۴٪ تفریحات و سرگرمی و ۰.۸۴٪ مربوط فروش کالاهای بادوام و سایر هزینه‌ها است. در این الگوی مصرف آنچه بیشتر از همه برجسته است سهم بالای مربوط به مسکن و هزینه‌های خوراکی است؛ به طوری که این مقدار در خانوارهای تهرانی حدود ۷۳٪ کل هزینه‌ها را شامل می‌شود. همچنین سهم تفریح و سرگرمی بسیار ناچیز و کمتر از یک درصد برای خانوارهای تهرانی است.

نمودار شماره ۳- مقایسه ترکیب هزینه‌های خانوار شهری تهران و کل کشور بر حسب درصد سال ۱۴۰۱



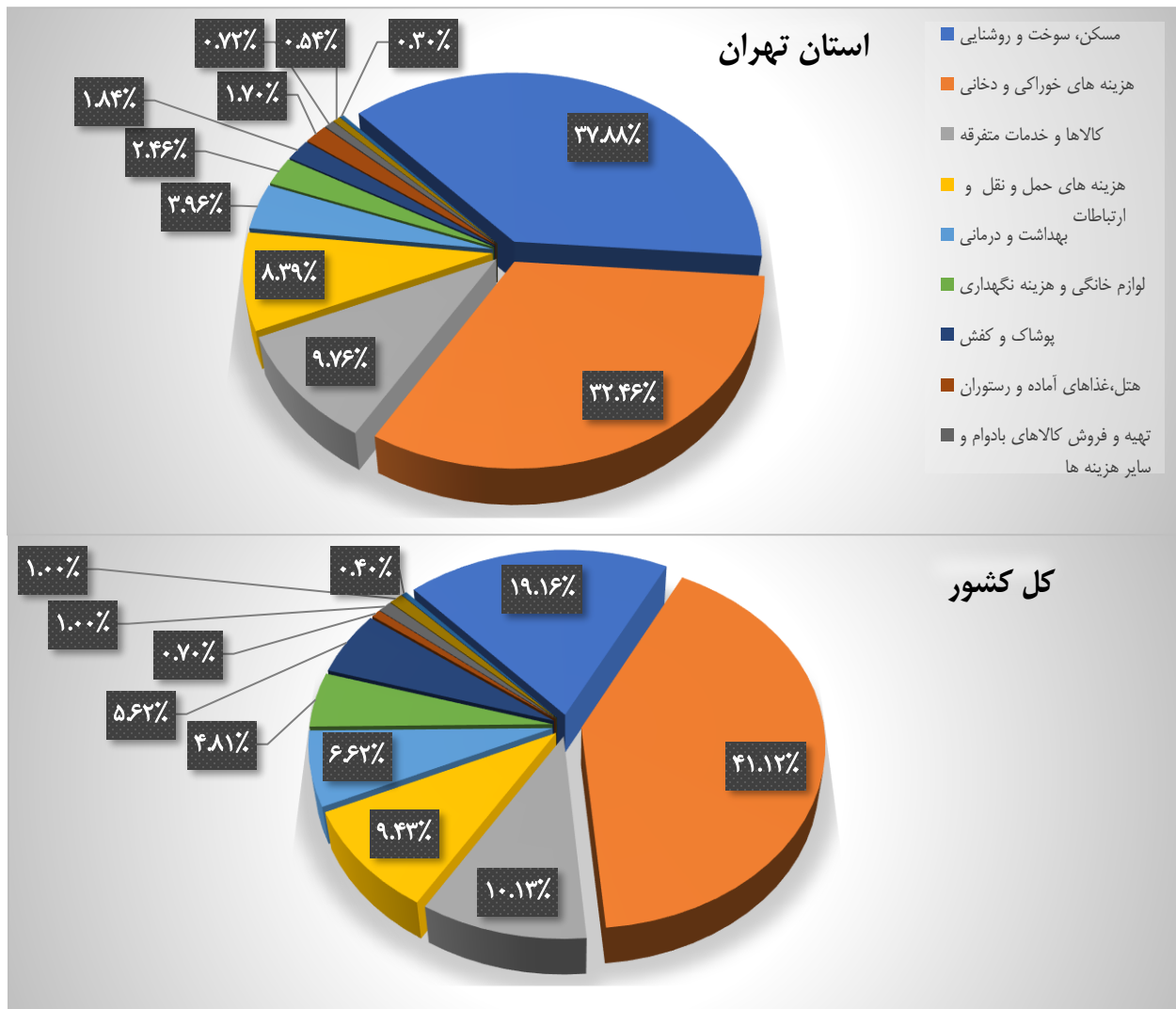
نمودار ۴ سهم هزینه‌های یک خانوار روستایی را نشان می‌دهد. سهم هزینه‌ها در کشور شامل ۱۹.۱٪ مربوط به مسکن، سوخت و روشنایی، ۴۱٪ هزینه های خوراکی و دخانی، ۱۰.۱٪ هزینه های متفرقه^۳، ۹.۴٪ حمل و نقل و ارتباطات، ۶.۶٪

^۳ شامل خدمات آرایش و پیرایش شخصی، لوازم و کالاهای شخصی بادوام و بی‌دوام، حمایت های اجتماعی و خدمات مشاوره‌ای

بهداشت و درمان، ۵۶٪ پوشاک و کفش، ۴۸٪ لوازم خانگی و هزینه نگهداری آن، ۰۷٪ غذاهای آماده، رستوران و هتل، ۱٪ مربوط به تحصیل و آموزش، ۱۸٪ تفریحات و سرگرمی و ۰۴۵٪ مربوط فروش کالاهای بادوام و سایر هزینه ها است.

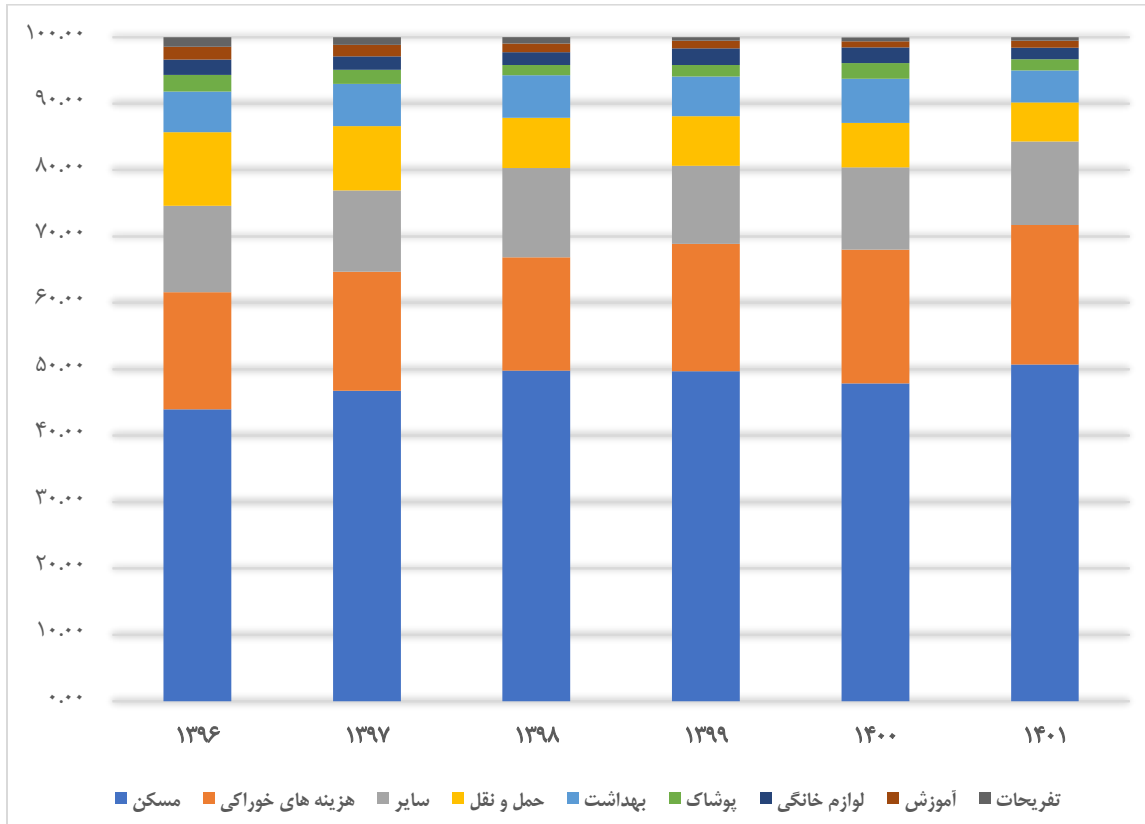
در مقایسه این ترکیب هزینه برای یک خانوار روستایی تهران شامل ۳۷۸۸٪ مربوط به مسکن، سوخت و روشنایی، ۳۲۴۶٪ هزینه های خوراکی و دخانی، ۹۷۶٪ هزینه های متفرقه، ۸۳۹٪ حمل و نقل و ارتباطات، ۳۹۶٪ بهداشت و درمان، ۱۸۴٪ پوشاک و کفش، ۲۴۶٪ لوازم خانگی و هزینه نگهداری آن، ۱۷٪ غذاهای آماده، رستوران و هتل، ۰۵۴٪ مربوط به تحصیل و آموزش، ۰۷۲٪ تفریحات و سرگرمی و ۰۳۰٪ مربوط فروش کالاهای بادوام و سایر هزینه ها است.

نمودار شماره ۴- مقایسه ترکیب هزینه های خانوار روستایی تهران و کل کشور بر حسب درصد سال ۱۴۰۱

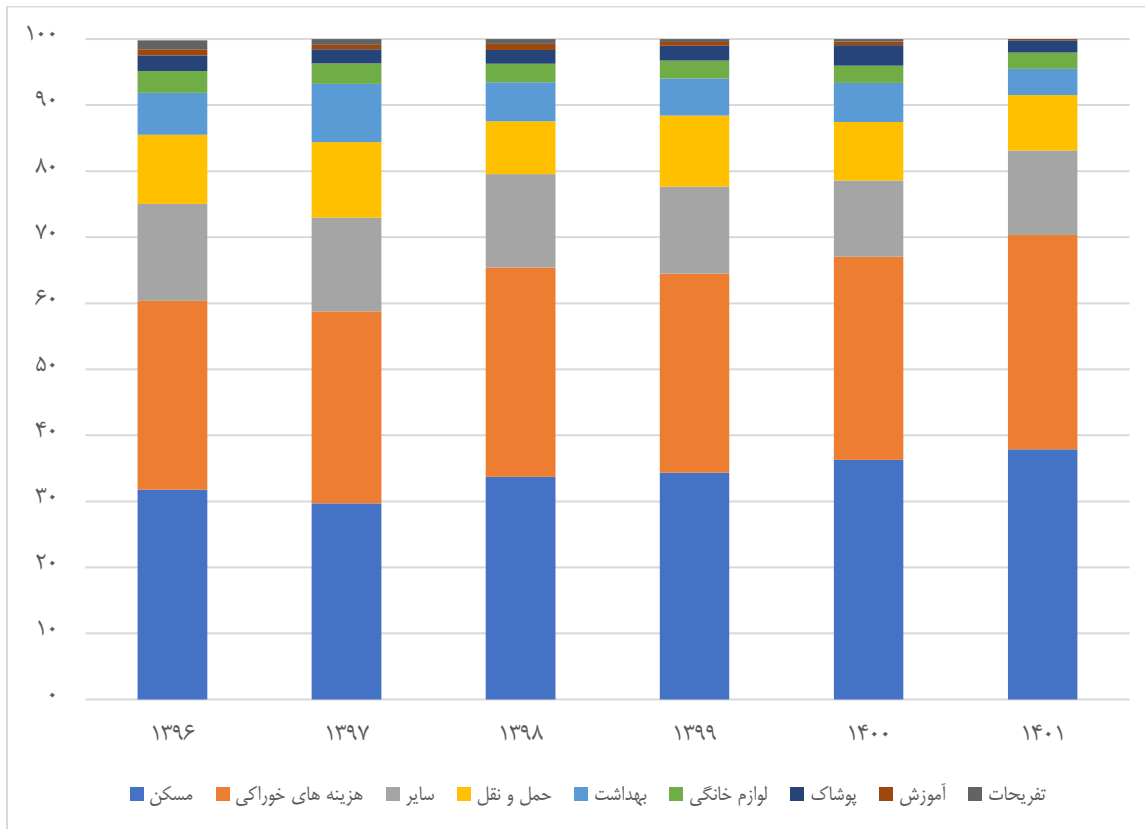


آنچه در ترکیب هزینه ها اهمیت بیشتری دارد جانشینی اقلام مصرفی در طول زمان است. در طول سال های گذشته سهم مسکن و خوراک افزایش یافته است و در مقابل از سایر هزینه ها کم شده است به طوری که بر اساس نمودارهای ۵ و ۶ و بین سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ حدود ده درصد به مجموع هزینه های مسکن و خوراک خانوارهای شهری و روستایی افزوده شده و در مقابل از سایر هزینه ها کاسته شده است. این موضوع به نظر می رسد نشان دهنده فشار اقتصادی ناشی از تورم و گران شدن مخارج خانوار بخصوص کالاهای ضروری باشد.

نمودار شماره ۵- ترکیب هزینه های یک خانوار شهری تهران بر حسب درصد



نمودار شماره ۶- ترکیب هزینه های یک خانوار روستایی تهران بر حسب درصد

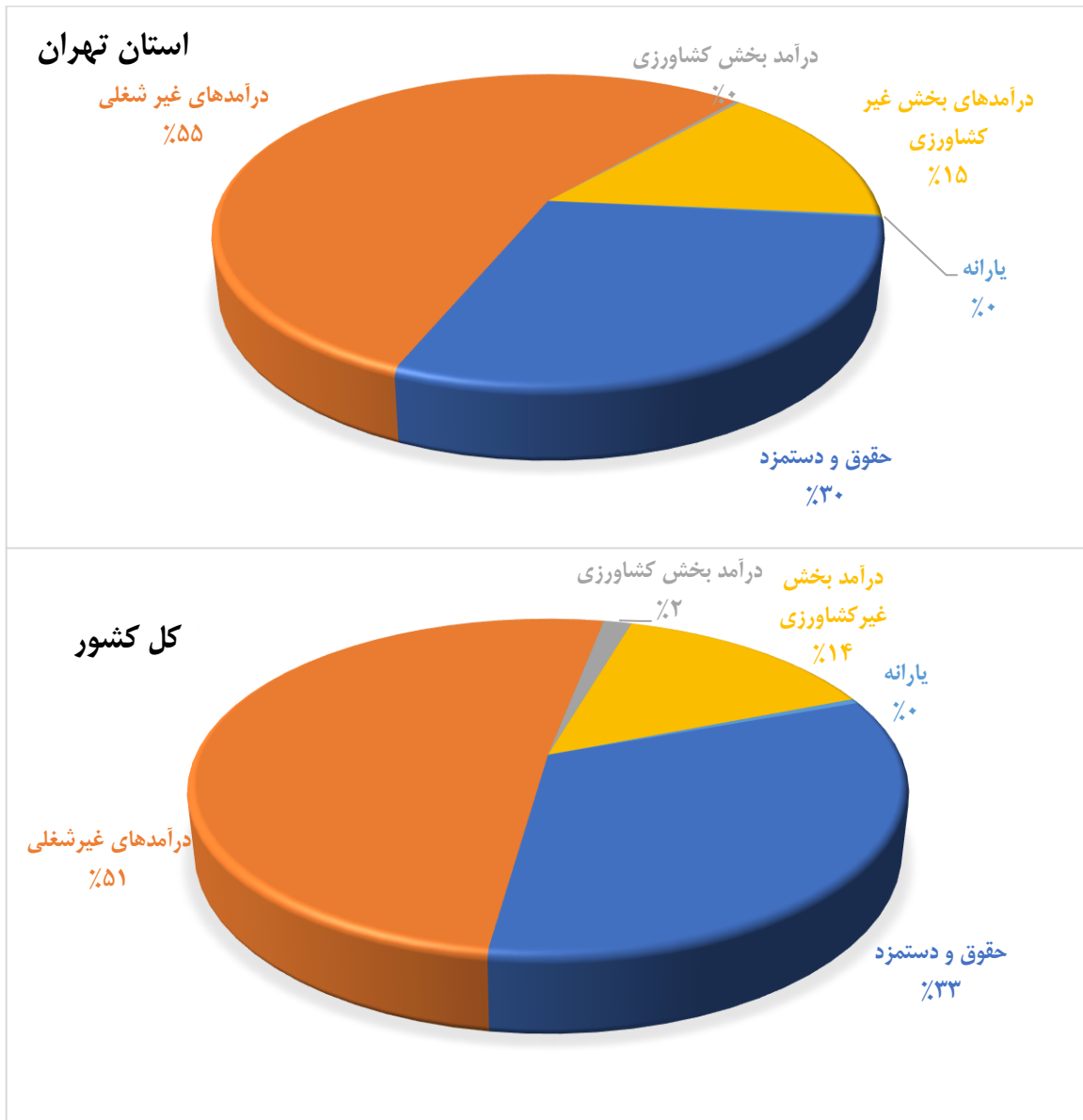


الگوی درآمد خانوار

متوسط درآمد خانوارهای شهری کل کشور نشان می دهد ۳۳٪ کل درآمد مربوط به حقوق و دستمزد^۴، ۱۴٪ بخش غیرکشاورزی، ۲٪ مربوط به بخش کشاورزی، ۰.۴۶٪ از محل یارانه و اکثر سهم یعنی ۵۱٪ مربوط به درآمدهای غیرشغلی است؛ درآمدهای غیرشغلی شامل حقوق بازنشستگی، برآورد اجاره بهای مسکن شخصی و سایر منابع درآمدی نظیر اجاره از محل کسب، ملک و زمین، درآمد حاصل از سود سپرده، دریافتی از بیمه و کمک هزینه های تحصیلی و ... تشکیل شده است. همچنین این ترکیب درآمدی برای خانوار شهری استان تهران نشان می دهد که ۳۰٪ کل درآمد مربوط به حقوق و دستمزد، ۱۵٪ بخش غیرکشاورزی، ۰.۳٪ مربوط به بخش کشاورزی، ۰.۲۱٪ از محل یارانه و اکثر سهم یعنی ۵۵٪ مربوط به درآمدهای غیرشغلی است.

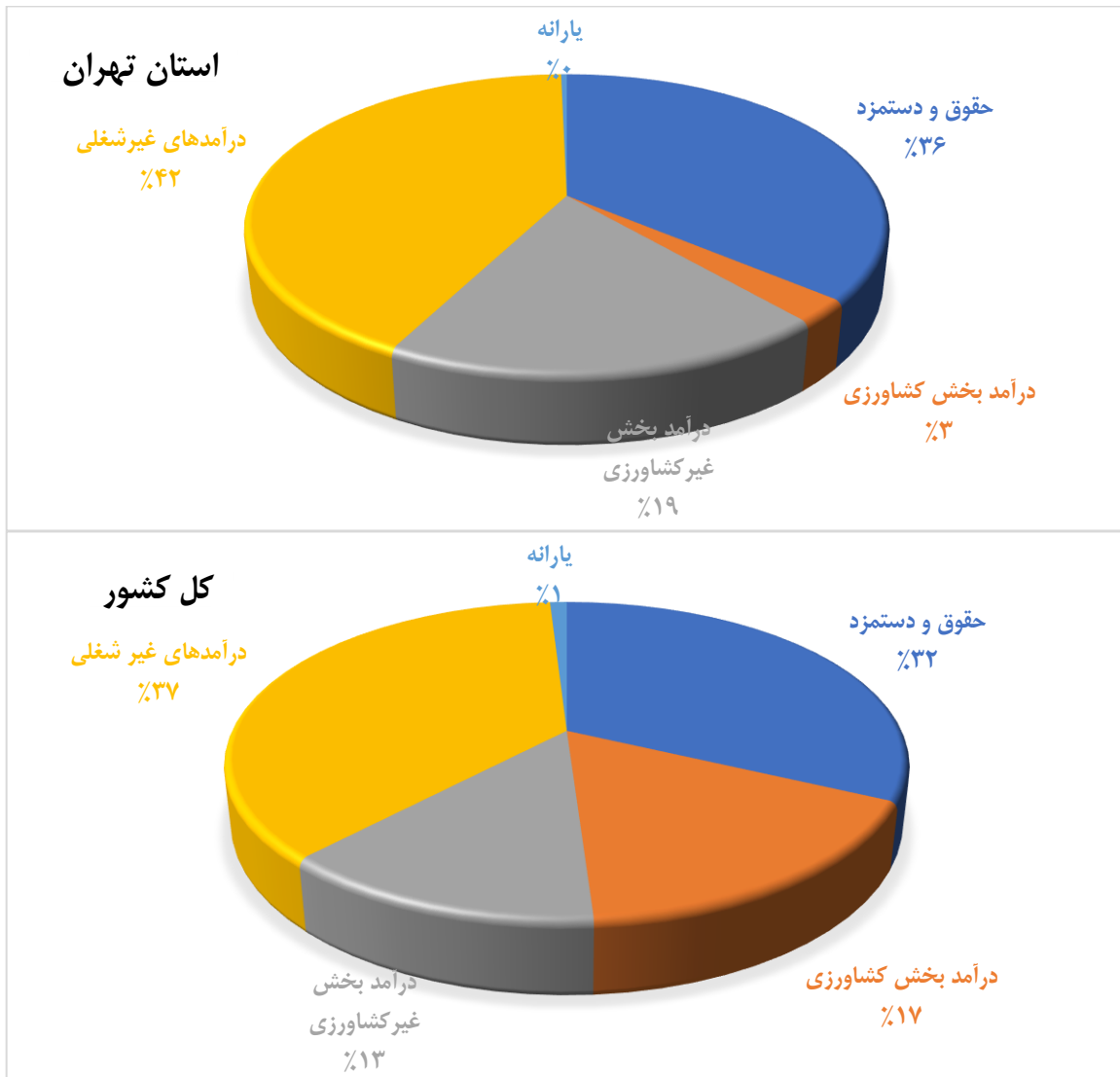
^۴ شامل بخش دولتی، خصوصی و تعاونی

نمودار ۷- ترکیب درآمدهای یک خانوار شهری بر حسب درصد سال ۱۴۰۱



متوسط درآمد خانوارهای روستایی کل کشور نشان می‌دهد که ۳۲٪ کل درآمد خانوار مربوط به حقوق و دستمزد، ۱۷٪ بخش غیرکشاورزی، ۱۳٪ مربوط به بخش کشاورزی، ۱٪ از محل یارانه و اکثر سهم یعنی ۳۷٪ مربوط به درآمدهای غیرشغلی است. همچنین این ترکیب درآمدی برای خانوار روستایی استان تهران گویای این است که ۳۶٪ کل درآمد خانوار مربوط به حقوق و دستمزد ۱۹٪ بخش غیرکشاورزی، ۳٪ مربوط به بخش کشاورزی، ۰.۲۱٪ از محل یارانه و اکثر سهم یعنی ۴۲٪ مربوط به درآمدهای غیرشغلی است.

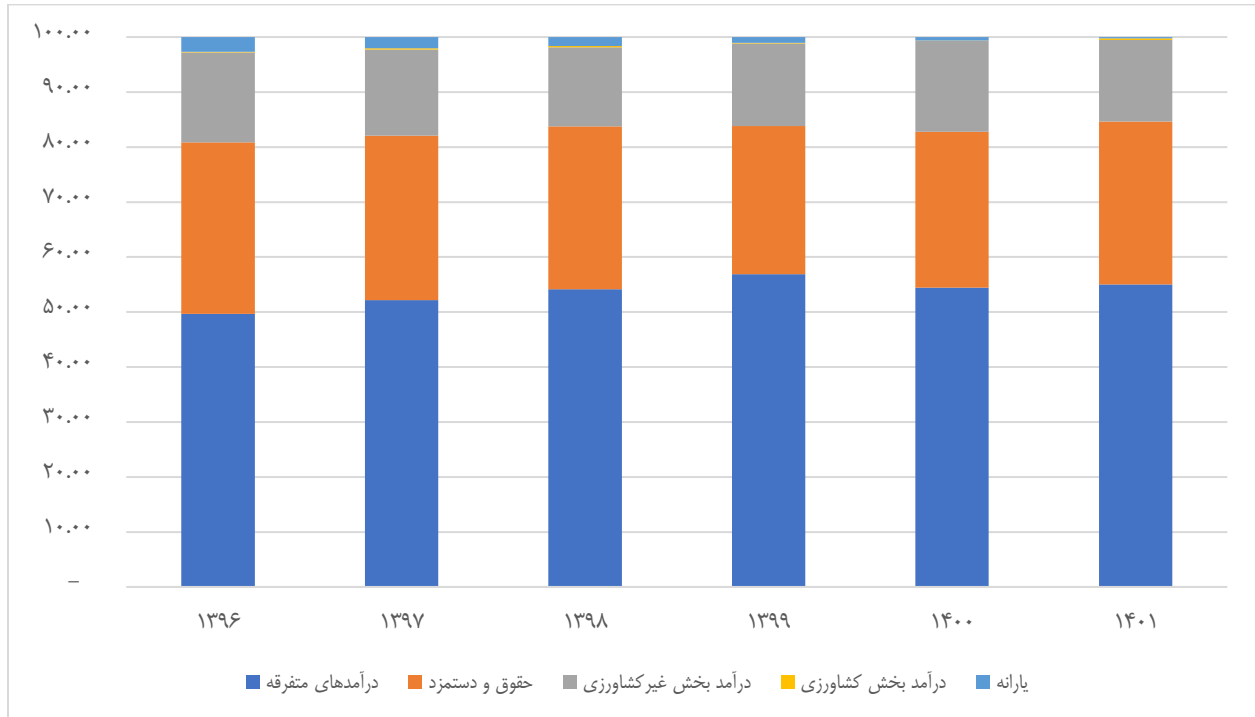
نمودار ۸ ترکیب درآمدهای یک خانوار روستایی بر حسب درصد سال ۱۴۰۱



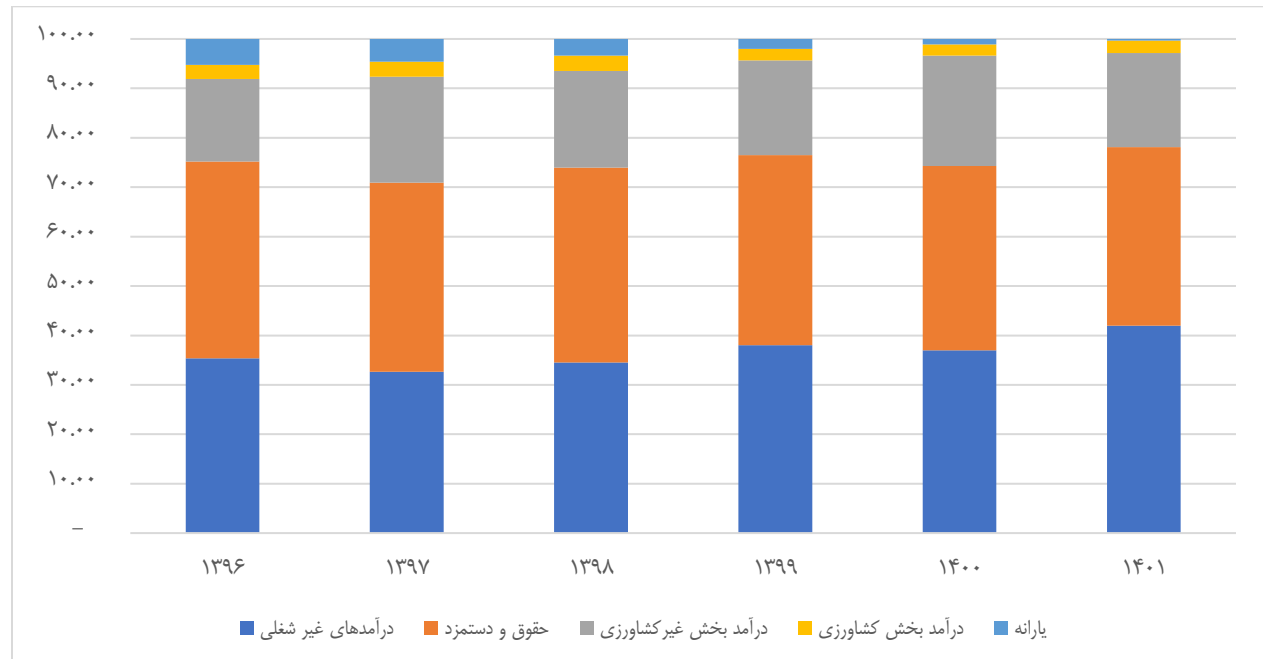
آنچه در این ترکیب حائز اهمیت است سهم بسیار پایین درآمد بخش کشاورزی حتی در خانوارهای روستایی است و سهم بالای درآمدهای غیر شغلی شامل حقوق بازنشستگی، برآورد اجاره بهای مسکن شخصی و سایر منابع درآمدی نظیر اجاره از محل کسب، ملک و زمین، درآمد حاصل از سود سپرده، دریافتی از بیمه و کمک هزینه‌های تحصیلی است. همچنین اطلاعات موجود نشان می‌دهد که درآمد حاصل از یارانه بسیار ناچیز و نزدیک به صفر است. این الگوی درآمدی می‌تواند نشان‌دهنده این موضوع باشد که اکثر درآمد خانوار از بخش‌های بدست می‌آید که به نظر می‌رسد مولد نیستند.

نمودارهای ۹ و ۱۰ که الگوی درآمد خانوار شهری و روستایی در استان تهران را نشان می‌دهد به خوبی گویای این واقعیت است که به مرور زمان و با بی‌ثبات‌تر شدن وضعیت اقتصاد کلان ترکیب درآمد از درآمدهای مولد حقوق و دستمزد، بخش کشاورزی و غیر کشاورزی به سمت درآمدهای غیر شغلی سوق پیدا کرده است.

نمودار شماره ۹- الگوی درآمد یک خانوار شهری تهران بر حسب درصد



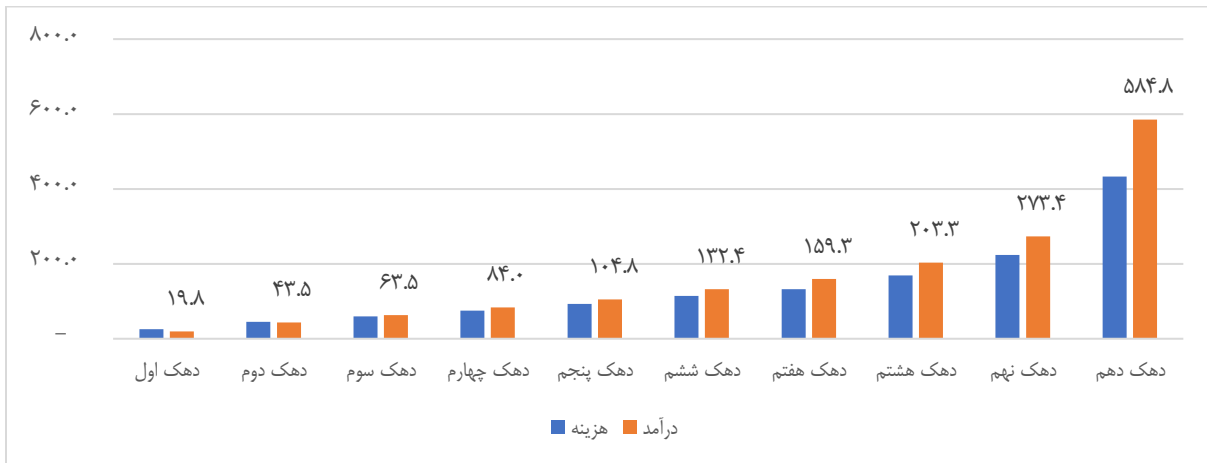
نمودار شماره ۱۰- الگوی درآمد یک خانوار روستایی تهران بر حسب درصد



وضعیت دهک های درآمدی

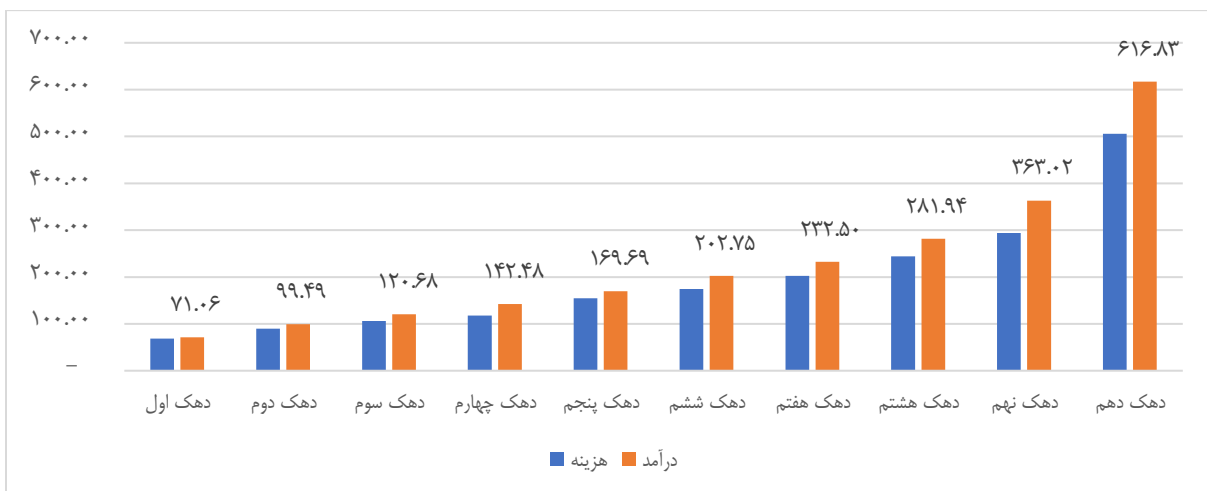
تفاوت در هزینه و درآمد خانوارهای شهری کل کشور در نمودار ۱۱ نشان می دهد که درآمد برای دهک اول ۱۹.۸ و هزینه این دهک ۲۵.۴ میلیون تومان در سال است. برای دهک دهم ۵۸۴.۸ و هزینه ۴۳۲.۸ میلیون تومان است. در این خصوص درآمد دهک دهم حدود ۳۰ برابر بیشتر از دهک اول است. همچنین درآمد برای دو دهک اول کمتر از هزینه است.

نمودار ۱۱- مقایسه هزینه درآمد خانوارهای شهری کشور بر حسب دهک های مختلف درآمدی سال ۱۴۰۱ (میلیون تومان)



همچنین تفاوت در هزینه و درآمد خانوارهای شهری استان تهران در نمودار ۱۲ نشان می دهد که درآمد برای دهک اول ۷۱.۰۶ و هزینه این دهک ۶۸.۵ میلیون تومان در سال است. برای دهک دهم ۶۱۶.۸۳ و هزینه ۵۰۵.۶ میلیون تومان است. در این خصوص درآمد دهک دهم حدود ۸.۶ برابر بیشتر از دهک اول است.

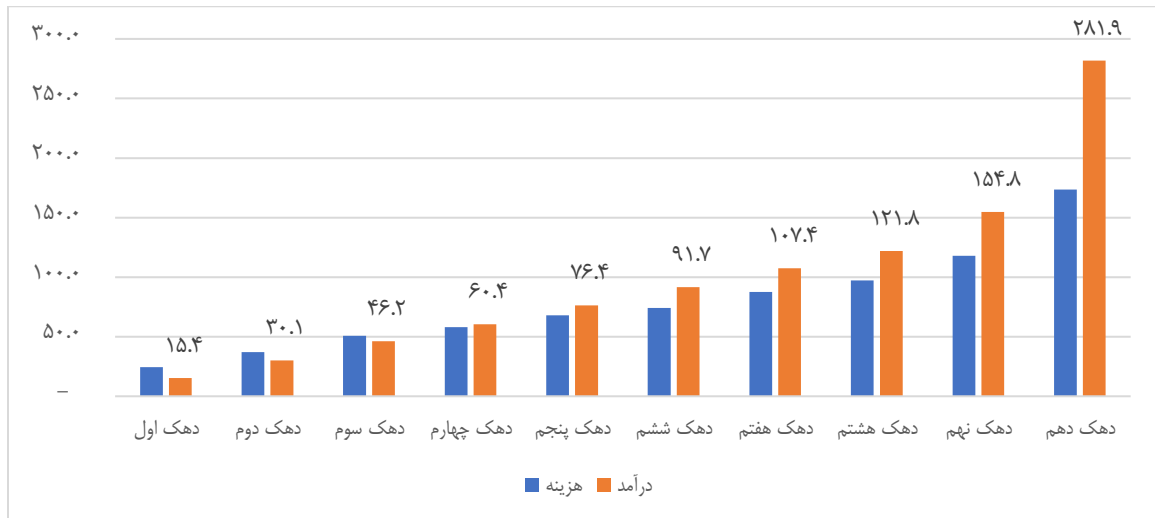
نمودار ۱۲- مقایسه هزینه درآمد خانوارهای شهری استان تهران بر حسب دهک های مختلف درآمدی سال ۱۴۰۱ (میلیون تومان)



۵ لازم به ذکر است به علت تعداد کم نمونه های آمارگیری از جمعیت روستایی تهران، تفکیک خانوارها به دهک های درآمدی میتواند با خطا مواجه شود بنابراین در این بخش بخش روستایی حذف شده است.

نمودار ۱۳ با هدف مقایسه هزینه درآمد خانوارهای روستایی کشور بر حسب دهک های مختلف درآمدی نشان می دهد که درآمد برای دهک اول ۱۵.۴ و هزینه این دهک ۲۴.۴ میلیون تومان در سال است. برای دهک دهم ۲۸۱.۹ و هزینه ۱۷۳.۴ میلیون تومان است. در این خصوص درآمد دهک دهم حدود ۱۸.۳ برابر بیشتر از دهک اول است.

نمودار ۱۳- مقایسه هزینه درآمد خانوارهای روستایی کشور بر حسب دهک های مختلف درآمدی سال ۱۴۰۱ (میلیون تومان)



جدول ۱ و ۳ سهم خانوارهای شهری و روستایی کل کشور برای دهک های مختلف درآمدی از مصرف را نشان می دهد که برای دو سال ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱ مقایسه شده است. همانطور که مشخص است هر چه از سمت خانوارهای دهک ۱ به سمت خانوارهای دهک دهم حرکت می کنیم سهم مصرف خوراکی کم می شود و سهم غیرخوراکی افزایش پیدا می کند. همچنین روند تغییر از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ نیز نشان می دهد که مصرف خوراکی افزایش و غیر خوراکی کاهش یافته است. در واقع می توان جدول را این گونه تفسیر کرد که جانشینی کالاهای غیرخوراکی با کالاهای خوراکی می تواند نشان دهنده فقر باشد؛ این تغییرات که در دهک های پایین درآمدی نسبت به دهک های بالا واضح است در طول سال های اخیر نیز شدت پیدا کرده است.

جدول ۱- مقایسه الگوی مصرف دهک های مختلف درآمدی خانوارهای شهری کل کشور بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک های درآمدی											
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	سال	ترکیب مصرف
۱۶.۲۱	۲۱.۸۷	۲۲.۸۶	۲۳.۹۷	۲۵.۶۸	۲۷.۱۸	۲۸.۷۲	۲۹.۴۸	۳۱.۲۷	۳۲.۹۸	۱۳۹۶	خوراکی
۲۰.۰۶	۲۵.۴۵	۲۷.۴۰	۲۹.۳۲	۳۰.۵۴	۳۱.۵۷	۳۲.۵۱	۳۳.۷۳	۳۵.۷۷	۳۷.۰۳	۱۴۰۱	
۸۳.۷۹	۷۸.۱۳	۷۷.۱۴	۷۶.۰۳	۷۴.۳۲	۷۲.۸۲	۷۱.۲۸	۷۰.۵۲	۶۸.۷۳	۶۷.۰۲	۱۳۹۶	غیر خوراکی
۷۹.۹۴	۷۴.۵۵	۷۲.۶۰	۷۰.۶۸	۶۹.۴۶	۶۸.۴۳	۶۷.۴۹	۶۶.۲۷	۶۴.۲۸	۶۲.۹۷	۱۴۰۱	
۳.۸۷	۴.۲۵	۴.۲۳	۴.۲۸	۴.۳۳	۳.۷۰	۳.۹۴	۳.۶۷	۳.۶۴	۲.۹۸	۱۳۹۶	پوشاک
۴.۱۱	۳.۵۰	۳.۳۶	۳.۲۵	۳.۴۹	۳.۲۰	۳.۱۴	۳.۰۲	۳.۲۹	۲.۴۳	۱۴۰۱	
۳۶.۴۱	۳۱.۵۱	۳۰.۰۵	۲۹.۸۱	۲۹.۷۶	۳۱.۵۲	۳۱.۷۸	۳۲.۴۲	۳۳.۸۰	۳۷.۳۰	۱۳۹۶	مسکن
۴۲.۰۸	۳۸.۶۴	۳۶.۳۹	۳۵.۹۰	۳۴.۹۲	۳۴.۹۲	۳۳.۸۲	۳۳.۸۷	۳۵.۷۳	۳۷.۹۲	۱۴۰۱	
۳.۲۵	۳.۶۰	۴.۰۷	۳.۹۵	۳.۹۱	۳.۴۸	۳.۵۶	۳.۳۸	۳.۰۲	۲.۹۰	۱۳۹۶	لوازم خانگی
۲.۸۱	۳.۱۹	۳.۵۵	۳.۰۶	۳.۰۲	۳.۲۶	۳.۳۳	۳.۳۳	۳.۴۱	۳.۵۳	۱۴۰۱	
۶.۴۳	۷.۶۱	۸.۱۲	۷.۲۶	۷.۶۳	۷.۵۴	۷.۲۳	۶.۸۸	۷.۶۳	۷.۷۵	۱۳۹۶	سلامت
۵.۴۵	۶.۱۴	۶.۴۲	۴.۹۹	۶.۰۶	۶.۱۴	۶.۰۹	۵.۴۳	۵.۶۰	۶.۷۵	۱۴۰۱	
۴.۲۵	۴.۲۵	۴.۰۳	۴.۰۴	۴.۰۸	۴.۱۵	۴.۰۱	۳.۷۳	۳.۵۸	۳.۱۰	۱۳۹۶	حمل و نقل و ارتباطات
۲.۵۱	۲.۳۹	۲.۳۲	۲.۴۱	۲.۶۰	۲.۵۴	۲.۶۲	۲.۵۰	۲.۴۹	۲.۳۲	۱۴۰۱	
۴.۲۶	۲.۶۳	۲.۵۳	۳.۴۳	۲.۳۳	۲.۴۳	۲.۰۴	۱.۷۸	۱.۶۹	۱.۲۱	۱۳۹۶	تفریحات
۲.۵۹	۱.۸۹	۱.۶۶	۱.۴۱	۱.۵۲	۱.۴۳	۱.۶۰	۲.۲۵	۱.۱۶	۱.۰۰	۱۴۰۱	
۲.۳۲	۱.۸۶	۱.۵۷	۱.۶۳	۱.۳۹	۱.۲۹	۱.۱۴	۰.۸۷	۱.۰۲	۰.۴۸	۱۳۹۶	آموزش
۱.۳۵	۰.۸۷	۰.۶۹	۰.۶۸	۰.۶۴	۰.۶۰	۰.۵۳	۰.۵۰	۰.۳۶	۰.۳۰	۱۴۰۱	
۲.۲۵	۱.۰۲	۱.۱۳	۱.۹۵	۰.۸۵	۱.۰۶	۰.۷۰	۰.۶۷	۰.۶۱	۰.۴۷	۱۳۹۶	هتل و رستوران
۱.۶۲	۱.۰۹	۰.۸۶	۰.۶۳	۰.۶۲	۰.۶۱	۰.۷۱	۱.۵۲	۰.۴۴	۰.۴۲	۱۴۰۱	
۱۵.۲۴	۱۵.۶۰	۱۴.۱۲	۱۳.۸۰	۱۳.۸۶	۱۲.۷۲	۱۱.۵۵	۱۱.۷۵	۹.۴۳	۷.۸۵	۱۳۹۶	سایر هزینه ها
۱۴.۹۸	۱۲.۷۰	۱۲.۷۷	۱۲.۸۴	۱۲.۱۶	۱۱.۰۷	۱۰.۳۴	۹.۲۳	۶.۹۶	۶.۲۱	۱۴۰۱	
۰.۱۴	۰.۳۶	۰.۴۷	۰.۵۷	۰.۶۶	۰.۷۱	۰.۸۷	۱.۱۰	۱.۴۰	۱.۹۴	۱۴۰۱	

جدول ۲ و ۴ الگوی مصرف دهک های مختلف درآمدی خانوارهای شهری و روستایی کل کشور را نشان می دهد. همانطور که مشخص است در طول سالهای گذشته سهم درآمدهای غیرشغلی افزایش و سهم درآمدهای مشاغل آزاد کاهش پیدا کرده است. همچنین تغییرات سهم یارانه نشان میدهد که در طول سالهای گذشته به شدت کاهش پیدا کرده است و حتی برای دهک های پایین درآمدی این سهم بسیار ناچیز شده به نحوی که میتوان گفت تاثیر چندانی در بودجه خانوار ندارد.

جدول ۲- مقایسه الگوی درآمد دهک های مختلف درآمدی خانوارهای شهری کل کشور بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک های درآمدی										سال	ترکیب درآمد
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۳۵.۸۱	۳۵.۹۹	۳۳.۵۸	۳۵.۳۶	۳۵.۷۷	۳۲.۳۸	۲۹.۹۲	۳۱.۳۲	۲۷.۵۶	۱۶.۳۷	۱۳۹۶	حقوق و دستمزد
۳۳.۱۰	۳۳.۰۲	۳۵.۴۷	۳۳.۷۳	۳۲.۵۴	۳۱.۸۴	۳۲.۹۷	۲۹.۱۱	۲۶.۲۷	۱۶.۳۳	۱۴۰۱	
۱.۱۳	۱.۰۴	۱.۲۲	۱.۱۶	۰.۸۶	۱.۱۳	۱.۴۲	۱.۵۷	۲.۲۵	۱.۳۸	۱۳۹۶	درآمد کشاورزی
۱.۹۶	۰.۹۳	۰.۹۲	۱.۶۸	۱.۱۴	۱.۵۸	۱.۸۹	۱.۴۳	۲.۱۸	۰.۸۱	۱۴۰۱	
۱۴.۵۴	۱۴.۹۷	۱۶.۰۱	۱۴.۷۶	۱۵.۶۲	۱۵.۲۳	۱۶.۲۳	۱۵.۹۷	۱۳.۹۳	۴.۴۵	۱۳۹۶	درآمد غیرکشاورزی
۱۷.۲۵	۱۴.۶۴	۱۲.۱۸	۱۲.۴۹	۱۳.۵۲	۱۲.۱۶	۱۳.۳۳	۱۲.۸۹	۱۰.۳۵	۵.۸۴	۱۴۰۱	
۴۶.۸۴	۴۴.۴۲	۴۴.۴۹	۴۳.۱۹	۴۱.۳۴	۴۴.۰۷	۴۴.۳۰	۴۱.۴۱	۴۴.۰۰	۵۹.۷۰	۱۳۹۶	درآمد غیر شغلی
۴۷.۵۴	۵۱.۰۵	۵۰.۹۶	۵۱.۵۳	۵۲.۱۴	۵۳.۷۰	۵۰.۹۳	۵۵.۴۸	۵۹.۸۰	۷۵.۰۸	۱۴۰۱	
۱.۶۷	۳.۵۸	۴.۷۱	۵.۵۲	۶.۴۰	۷.۲۰	۸.۱۲	۹.۷۲	۱۲.۲۶	۱۸.۰۹	۱۳۹۶	یارانه
۰.۱۴	۰.۳۶	۰.۴۷	۰.۵۷	۰.۶۶	۰.۷۱	۰.۸۷	۱.۱۰	۱.۴۰	۱.۹۴	۱۴۰۱	

جدول ۳- مقایسه الگوی مصرف دهک های مختلف درآمدی خانوارهای روستایی کل کشور بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک درآمدی										سال	ترکیب مصرف
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۳۱.۳۰	۳۳.۲۳	۳۴.۱۸	۳۷.۶۴	۳۷.۸۰	۳۹.۳۶	۴۰.۴۳	۴۱.۹۹	۴۲.۹۱	۴۴.۳۵	۱۳۹۶	خوراکی
۳۷.۳۸	۳۶.۹۶	۳۸.۱۵	۴۰.۷۰	۴۲.۵۷	۴۳.۲۴	۴۶.۵۳	۴۸.۰۷	۴۸.۶۳	۴۸.۵۲	۱۴۰۱	
۶۸.۷۰	۶۶.۷۷	۶۵.۸۲	۶۲.۳۶	۶۲.۲۰	۶۰.۶۴	۵۹.۵۷	۵۸.۰۱	۵۷.۰۹	۵۵.۶۵	۱۳۹۶	غیرخوراکی
۶۲.۶۲	۶۳.۰۴	۶۱.۸۵	۵۹.۳۰	۵۷.۴۳	۵۶.۷۶	۵۳.۴۷	۵۱.۹۳	۵۱.۳۷	۵۱.۴۸	۱۴۰۱	
۵.۲۸	۵.۵۲	۵.۳۶	۵.۵۵	۵.۴۶	۵.۷۵	۵.۲۴	۵.۶۶	۴.۵۴	۳.۳۱	۱۳۹۶	پوشاک
۷.۱۸	۶.۳۸	۵.۶۵	۵.۲۸	۵.۵۸	۵.۶۴	۴.۳۰	۳.۸۰	۳.۲۳	۲.۳۸	۱۴۰۱	
۱۴.۶۳	۱۷.۰۵	۱۷.۴۷	۱۸.۱۲	۱۹.۳۱	۱۹.۳۵	۲۰.۰۸	۲۱.۳۹	۲۳.۱۲	۲۷.۲۴	۱۳۹۶	مسکن
۱۷.۲۱	۱۸.۶۷	۱۹.۴۵	۱۹.۰۷	۱۹.۲۱	۱۸.۸۰	۱۸.۵۸	۱۹.۹۰	۲۳.۷۶	۲۶.۸۲	۱۴۰۱	
۵.۶۸	۵.۱۱	۵.۵۷	۴.۴۶	۴.۸۰	۴.۴۹	۴.۴۳	۳.۹۸	۳.۸۳	۳.۴۴	۱۳۹۶	لوازم خانگی
۴.۷۳	۴.۸۴	۵.۷۳	۴.۱۳	۴.۶۹	۵.۶۸	۵.۳۷	۴.۰۹	۴.۰۷	۴.۴۲	۱۴۰۱	
۸.۲۳	۷.۳۵	۷.۴۴	۶.۹۳	۷.۴۳	۷.۲۸	۷.۱۵	۷.۲۸	۸.۷۷	۸.۹۶	۱۳۹۶	سلامت
۶.۷۷	۶.۱۵	۵.۵۶	۶.۶۲	۷.۱۰	۶.۴۴	۷.۲۳	۷.۷۹	۷.۰۳	۷.۳۰	۱۴۰۱	
۱۲.۲۹	۱۳.۰۳	۱۲.۷۸	۱۱.۴۴	۱۱.۸۹	۱۱.۲۳	۱۱.۱۹	۹.۹۷	۸.۰۴	۶.۶۷	۱۳۹۶	حمل و نقل و ارتباطات
۹.۸۲	۹.۷۲	۹.۹۷	۱۰.۷۳	۹.۳۲	۹.۸۶	۸.۶۶	۸.۷۸	۶.۴۲	۵.۲۹	۱۴۰۱	
۴.۲۸	۲.۵۵	۲.۸۳	۲.۷۹	۲.۱۱	۲.۴۳	۱.۸۴	۱.۶۶	۱.۴۷	۱.۰۰	۱۳۹۶	تفریحات
۲.۴۶	۲.۲۱	۱.۸۸	۱.۸۲	۱.۴۱	۱.۴۵	۱.۲۶	۱.۰۹	۱.۰۱	۰.۵۵	۱۴۰۱	
۱.۲۰	۰.۸۶	۰.۷۶	۰.۷۶	۰.۶۳	۰.۶۵	۰.۶۳	۰.۴۸	۰.۳۴	۰.۱۳	۱۳۹۶	آموزش
۰.۴۸	۰.۵۵	۰.۵۲	۰.۳۹	۰.۴۰	۰.۲۹	۰.۲۹	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۱۰	۱۴۰۱	
۱۷.۱۲	۱۵.۳۰	۱۳.۶۱	۱۲.۳۱	۱۰.۵۶	۹.۴۶	۹.۰۱	۷.۵۸	۶.۹۹	۴.۸۹	۱۳۹۶	سایر هزینه ها
۱۳.۹۸	۱۴.۵۰	۱۳.۱۰	۱۱.۲۶	۹.۷۳	۸.۶۲	۷.۷۷	۶.۲۶	۵.۷۲	۴.۶۲	۱۴۰۱	

جدول ۴- مقایسه الگوی درآمد دهک های مختلف خانوارهای روستایی کل کشور بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک درآمدی											سال	ترکیب درآمد
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱			
۲۶.۷۶	۳۴.۶۲	۳۱.۸۶	۳۰.۷۲	۳۱.۰۹	۳۱.۶۴	۳۲.۰۳	۲۸.۷۹	۱۷.۲۳	۶.۴۳	۱۳۹۶	حقوق و دستمزد	
۲۶.۹۶	۳۸.۰۹	۳۹.۵۸	۳۶.۱۶	۳۵.۱۳	۳۳.۷۸	۳۱.۴۱	۲۴.۷۳	۱۵.۰۱	۴.۵۵	۱۴۰۱		
۲۶.۱۹	۱۷.۳۱	۱۸.۶۴	۱۸.۲۰	۱۷.۶۰	۱۶.۲۳	۱۵.۹۸	۱۴.۹۸	۱۰.۲۹	-۰.۶۵	۱۳۹۶	کشاورزی	
۲۶.۵۸	۱۵.۱۲	۱۳.۳۴	۱۳.۰۲	۱۱.۷۰	۱۴.۱۳	۱۵.۳۲	۱۳.۱۵	۷.۷۳	-۴.۷۴	۱۴۰۱		
۱۷.۵۱	۱۲.۹۹	۱۳.۶۰	۱۲.۵۲	۱۱.۰۱	۹.۳۳	۷.۸۴	۴.۴۰	۲.۸۴	-۰.۱۸	۱۳۹۶	غیر کشاورزی	
۲۰.۱۱	۱۳.۵۶	۱۲.۲۲	۱۱.۲۹	۱۰.۹۷	۸.۷۵	۸.۷۷	۴.۵۱	۲.۲۰	۰.۵۴	۱۴۰۱		
۲۵.۳۰	۲۸.۲۹	۲۷.۶۲	۲۸.۸۲	۲۹.۰۰	۲۹.۵۵	۲۸.۱۱	۳۲.۷۷	۴۵.۰۳	۶۲.۴۱	۱۳۹۶	درآمد غیر شغلی	
۲۵.۹۵	۳۲.۵۷	۳۴.۰۰	۳۸.۵۷	۴۱.۱۰	۴۲.۰۴	۴۲.۸۴	۵۵.۵۸	۷۲.۶۰	۹۶.۴۲	۱۴۰۱		
۴.۲۵	۶.۷۹	۸.۲۸	۹.۷۴	۱۱.۲۹	۱۳.۲۵	۱۶.۰۴	۱۹.۰۶	۲۴.۶۲	۳۱.۹۹	۱۳۹۶	یارانه	
۰.۴۰	۰.۶۶	۰.۸۶	۰.۹۶	۱.۱۰	۱.۳۱	۱.۶۶	۲.۰۳	۲.۴۶	۳.۲۴	۱۴۰۱		

یافته های جدول ۵:

- یکی از شاخص های سنجش رفاه خانوار سهم هزینه های خوراک نسبت به کل هزینه هاست که هرچه از دهک اول به سمت دهک آخر درآمدی حرکت می کنیم این سهم کم می شود؛ به این معنی که رفاه دهک های بالای درآمدی بیشتر است. در فاصله سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ این سهم برای تمام دهک ها زیاد شده است و در واقع سطح رفاه برای تمام جامعه کاهش یافته است.
- کالاهای خوراکی و مسکن به عنوان کالاهای ضروری محسوب می شوند و سهم آنها از مجموع کل هزینه ها در طول سالهای گذشته برای تمام گروه های درآمدی زیاد شده که به معنای کاهش رفاه خانوارهاست. در واقع در طول سالهای گذشته مسکن و خوراک جایگزین پوشاک، سلامت و بهداشت، حمل و نقل و ارتباطات، تفریح و سرگرمی و لوازم خانگی شده است. این جایگزینی برای دهک ها پایین درآمدی بسیار بیشتر است که می تواند نشان دهنده فشار اقتصادی بیشتر بر روی گروه های آسیب پذیر باشد.
- سهم آموزش در طول سالهای گذشته از کل هزینه های مصرف خانوار به شدت کم شده است. این کاهش به جز دهک دهم برای تمام دهک های درآمدی اتفاق افتاده است و برای دهک های پایین درآمدی بسیار بیشتر است به طوری که برای دهک اول حدود ۷۳٪ کاهش داشته است. این موضوع می تواند منجر به فقر بین نسلی شود.

- سهم سرگرمی، تفریحات، رستوران، هتل و غذاهای آماده به عنوان شاخص‌دیگری برای سنجش رفاه در طول سالهای گذشته کاهش یافته و گویای این است خانوارها برای تامین هزینه های ضروری خود ناگزیرند از سایر مصارفی که منجر به رفاه آنها میشود بکاهند.

جدول ۵- مقایسه الگوی مصرف دهک‌های مختلف درآمدی خانوارهای شهری^۶ استان تهران بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک درآمدی											سال	ترکیب مصرف
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	سال		
۱۱.۷۳	۱۵.۵۶	۱۸.۲۵	۱۹.۸۳	۱۹.۱۹	۲۲.۲۶	۲۲.۳۹	۲۵.۲۵	۲۷.۰۲	۲۷.۰۸	۱۳۹۶	خوراکی	
۱۵.۱۵	۱۸.۳۷	۲۰.۲۹	۲۱.۸۹	۲۴.۴۰	۲۳.۴۷	۲۸.۴۶	۲۷.۳۸	۲۹.۴۰	۲۸.۰۵	۱۴۰۱		
۸۸.۲۷	۸۴.۴۴	۸۱.۷۵	۸۰.۱۷	۸۰.۸۱	۷۷.۷۴	۷۷.۶۱	۷۴.۷۵	۷۲.۹۸	۷۲.۹۲	۱۳۹۶	غیرخوراکی	
۸۴.۸۵	۸۱.۶۳	۷۹.۷۱	۷۸.۱۱	۷۵.۶۰	۷۶.۵۳	۷۱.۵۴	۷۲.۶۲	۷۰.۶۰	۷۱.۹۵	۱۴۰۱		
۲.۷۱	۲.۲۲	۳.۱۱	۲.۴۱	۲.۵۹	۲.۸۷	۲.۵۵	۲.۱۹	۱.۷۲	۱.۹۵	۱۳۹۶	پوشاک	
۲.۵۰	۲.۳۴	۲.۰۶	۱.۰۸	۱.۳۰	۱.۰۷	۰.۷۰	۰.۸۲	۰.۲۹	۱.۲۰	۱۴۰۱		
۴۶.۶۷	۴۵.۸۶	۴۵.۸۹	۴۰.۹۳	۴۱.۷۰	۳۹.۶۵	۳۹.۲۶	۳۹.۱۷	۴۰.۰۸	۴۵.۲۱	۱۳۹۶	مسکن	
۵۱.۶۵	۵۲.۲۰	۵۱.۸۸	۵۰.۳۴	۵۱.۸۲	۴۸.۴۲	۴۹.۷۵	۴۷.۲۶	۴۷.۸۷	۴۷.۴۸	۱۴۰۱		
۲.۰۹	۲.۲۵	۲.۱۷	۲.۳۱	۲.۵۳	۳.۱۶	۱.۸۵	۳.۲۳	۲.۵۳	۱.۸۷	۱۳۹۶	لوازم خانگی	
۲.۲۱	۱.۴۸	۱.۲۳	۱.۷۹	۱.۸۳	۱.۲۵	۱.۸۱	۱.۵۷	۲.۰۵	۱.۶۵	۱۴۰۱		
۵.۰۸	۵.۶۶	۶.۶۷	۶.۱۸	۵.۸۱	۶.۵۹	۷.۰۲	۷.۲۴	۱۰.۱۶	۵.۹۴	۱۳۹۶	سلامت	
۴.۵۰	۴.۸۷	۳.۹۳	۶.۱۴	۵.۱۱	۶.۳۶	۲.۵۴	۴.۲۶	۵.۳۷	۶.۰۶	۱۴۰۱		
۱۲.۸۲	۱۱.۷۵	۷.۵۶	۱۰.۶۷	۱۱.۹۳	۱۲.۴۰	۱۰.۷۲	۹.۷۱	۹.۴۸	۹.۲۴	۱۳۹۶	حمل و نقل و ارتباطات	
۵.۳۵	۴.۹۳	۶.۲۴	۵.۷۶	۵.۴۳	۸.۲۴	۵.۹۹	۶.۰۶	۵.۹۷	۷.۵۷	۱۴۰۱		
۴.۶۶	۲.۷۶	۳.۳۷	۲.۸۴	۱.۹۶	۱.۵۶	۳.۵۲	۲.۱۰	۰.۸۱	۰.۶۶	۱۳۹۶	تفریحات	
۲.۶۸	۱.۸۶	۱.۶۰	۱.۰۲	۰.۸۱	۰.۷۸	۰.۵۱	۱.۰۲	۰.۸۵	۰.۷۸	۱۴۰۱		
۲.۵۷	۱.۸۰	۱.۵۳	۲.۰۰	۱.۵۶	۱.۶۹	۲.۰۷	۱.۲۲	۱.۴۷	۰.۸۲	۱۳۹۶	آموزش	
۱.۸۸	۱.۱۲	۰.۹۸	۰.۷۲	۰.۴۵	۰.۴۴	۰.۳۴	۰.۶۴	۰.۵۸	۰.۲۲	۱۴۰۱		
۱۱.۶۶	۱۲.۱۵	۱۱.۴۴	۱۲.۸۲	۱۲.۷۲	۹.۸۲	۱۰.۶۱	۹.۸۹	۶.۷۳	۷.۲۵	۱۳۹۶	سایر هزینه ها	
۱۳.۸۸	۱۲.۷۴	۱۱.۹۰	۱۱.۰۰	۸.۷۳	۹.۸۰	۹.۷۰	۱۱.۳۱	۷.۷۲	۶.۰۹	۱۴۰۱		
۰.۰۵	۰.۶۷	۰.۱۵	۰.۲۶	۰.۲۷	۰.۳۱	۰.۴۴	۰.۵۱	۰.۵۰	۰.۶۷	۱۴۰۱		

^۶ لازم به ذکر است به علت تعداد کم نمونه های آمارگیری از جمعیت روستایی تهران، تفکیک خانوارها به دهک های درآمدی میتواند با خطا مواجه شود بنابراین در این بخش بخش روستایی حذف شده است.

یافته های جدول ۶:

- سهم درآمدهای غیر شغلی از مجموع کل درآمدها در طول زمان افزایش یافته است و در مقابل درآمدهای مشاغل آزاد شامل بخش کشاورزی و غیر کشاورزی کاهش پیدا کرده است؛ به نظر میرسد این شواهد نشان دهنده افزایش سهم درآمدهای غیرمولد به جای درآمد مولد ناشی از شغل باشد.
- سهم یارانه از کل درآمد خانوار در سال ۱۳۹۶ در دهک های پایین درآمدی چشمگیر بوده است اما در سال ۱۴۰۰ این سهم بسیار کم و نزدیک به صفر شده است؛ به این معنی که تاثیر چندانی در بودجه خانوار حتی خانوارهای دهک های پایین درآمدی ندارد. بر اساس این شواهد به نظر میرسد که هدفمندی یارانه ها به مرور زمان از اهداف خود برای مایت از اقشار آسیب پذیر و کم درآمد دور شده است.

جدول ۶- مقایسه الگوی درآمد دهک های مختلف درآمدی خانوارهای شهری استان تهران بر حسب درصد در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۴۰۱

دهک درآمدی										سال	ترکیب درآمد
۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۳۰.۰۳	۳۰.۷۳	۳۰.۴۶	۳۳.۳۶	۳۲.۸۵	۳۰.۵۱	۳۲.۲۷	۳۷.۳۵	۲۹.۲۹	۳۰.۶۶	۱۳۹۶	حقوق و دستمزد
۳۱.۲۶	۳۱.۷۸	۲۸.۵۷	۲۵.۸۸	۲۱.۲۰	۳۰.۲۹	۳۱.۲۱	۳۱.۰۵	۳۴.۳۱	۳۲.۵۷	۱۴۰۱	
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۸۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۸	۰.۰۰	۰.۲۲	۱۳۹۶	درآمد کشاورزی
۰.۵۰	۰.۶۱	۰.۰۰	۰.۳۵	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۱۸	۰.۰۰	۰.۲۴	۰.۴۷	۱۴۰۱	
۱۷.۲۶	۱۱.۲۲	۱۰.۵۶	۱۸.۰۹	۱۸.۵۸	۱۹.۷۰	۲۱.۷۴	۲۰.۷۲	۱۹.۲۴	۲۱.۶۶	۱۳۹۶	درآمد غیر کشاورزی
۱۶.۵۷	۱۱.۸۸	۱۴.۰۷	۱۷.۲۲	۱۶.۶۰	۱۱.۰۱	۱۴.۳۸	۱۵.۱۶	۱۶.۵۸	۱۲.۱۸	۱۴۰۱	
۵۲.۰۳	۵۶.۱۷	۵۶.۶۳	۴۴.۶۹	۴۴.۹۷	۴۵.۲۰	۴۱.۰۸	۳۶.۴۹	۴۵.۶۴	۳۹.۶۱	۱۳۹۶	درآمد غیر شغلی
۵۱.۶۲	۵۵.۶۴	۵۷.۲۱	۵۶.۳۰	۶۱.۹۳	۵۸.۳۹	۵۳.۷۹	۵۳.۲۸	۴۸.۳۷	۵۴.۱۱	۱۴۰۱	
۰.۶۷	۱.۸۸	۲.۳۶	۳.۰۶	۳.۶۰	۴.۵۹	۴.۹۱	۵.۳۶	۵.۸۳	۷.۸۶	۱۳۹۶	یارانه
۰.۰۵	۰.۶۷	۰.۱۵	۰.۲۶	۰.۲۷	۰.۳۱	۰.۴۴	۰.۵۱	۰.۵۰	۰.۶۷	۱۴۰۱	

جمع بندی

- نتایج حاصل از وضعیت هزینه و درآمد خانوارها نشان می دهد که در طول سال های گذشته سهم مسکن و خوراک از کل هزینه ها افزایش یافته است و در مقابل از سایر هزینه ها مثل بهداشت، تفریح، آموزش و پوشاک کم شده است به طوری که بین سالهای ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ حدود ده درصد به مجموع هزینه های مسکن و خوراک خانوارهای شهری و روستایی افزوده شده و در مقابل از سایر هزینه ها کاسته شده است. این موضوع به نظر می رسد نشان دهنده فشار اقتصادی ناشی از تورم و گران شدن مخارج خانوار بخصوص کالاهای ضروری باشد. بنابراین سیاست گذاری برای بهبود وضعیت اقتصاد کلان و کنترل تورم از یک سو و مدیریت عرضه کالاهای ضروری همچون خوراک و مسکن می تواند از تغییر الگوی مصرف خانوارها جلوگیری نمایند. همچنین با توجه به افزایش شدید سهم مسکن، حمایت از مستاجری می تواند فشار ناشی از افزایش قیمت ها را جبران نماید.
- اختلاف درآمد و هزینه و درآمد متوسط خانوارها بسیار کم است به طوری که ۲۸.۲٪ خانوارهای شهری و ۳۲.۵٪ خانوارهای روستایی کشور هزینه های زندگی شان از درآمدها کمتر بوده است و پس انداز بسیاری از خانوارها منفی و در برای کل خانوارها نیز ناچیز است. این موضوع می تواند بزرگترین مانع در تشکیل سرمایه و سرمایه گذاری بخش خصوصی باشد. به نظر می رسد بهبود این وضعیت در گرو کنترل تورم و افزایش رشد مولد و فراگیر اقتصادی باشد.
- نتایج نشان می دهد هر چه از سمت خانوارهای دهک ۱ به سمت خانوارهای دهک دهم حرکت می کنیم سهم مصرف خوراکی کم می شود و سهم غیرخوراکی افزایش پیدا می کند. همچنین روند تغییر از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ نیز نشان می دهد که مصرف خوراکی افزایش و غیر خوراکی کاهش یافته است. در واقع می توان گفت که جانشینی کالاهای غیرخوراکی با کالاهای خوراکی می تواند نشان دهنده بدتر شدن وضعیت رفاهی خانوار باشد؛ این تغییرات که در دهک های پایین درآمدی نسبت به دهک های بالا شدیدتر است در طول سال های اخیر نیز شدت پیدا کرده است. از این رو برنامه های حمایت اجتماعی و فقرزدایی برای دهک های پایین درآمد بیش از پیش اهمیت پیدا می کنند.
- الگوی درآمد خانوارها نشان می دهد که به مرور زمان (در طول سال های مورد بررسی) ترکیب درآمد از مشاغل آزاد به سمت مشاغل غیرشغلی سوق پیدا کرده است. این الگوی درآمدی می تواند نشان دهنده این موضوع باشد که اکثر درآمد خانوار از بخش های بدست می آید که به نظر می رسد مولد نیستند. بنابراین بررسی این مساله از طریق شناسایی ریشه های شکل گیری آن و برنامه ریزی برای جلوگیری از رشد آن حائز اهمیت است.